

Problém interpretácie hodnoty života v oblasti bioetiky

Lenka Bohunická

Kultúra, civilizácia,
normativita – dialóg a konflikty
z pohľadu filozofie

Stará Lesná 5.-7.10.2016

Kresťanská tradícia

- Ľudský život je posvätný
- Jeho hodnota je absolútna bez ohľadu na jeho modalitu (vývojové štádium, podmienky jeho realizácie.....)
- Nemožno rozlišovať medzi viac či menej hodnotným životom

Tvrdíme-li, že lidský život má vnitřní hodnotu, vytyčujeme ho jako hodný morální ochrany, nepodléhající nahodilým rozmarům utilitaristického kalkulu: má-li někdo právo na život, je toto právo absolutní a nelze ho relativizovat vůči různým situacím a morálním kalkulům.

(D. Černý: **Hodnota lidského života**, Časopis zdravotnického práva a bioetiky, Vol 3, No 3 (2013), ISSN 1804-8137)

Ak zbavíme život „posvätnosti“ a výnimočnosti, možno ho interpretovať ako

- časť celku prírody vytvorený evolučnými procesmi (relatívne jasné charakteristiky jeho hodnoty)
- v spojitosti s jeho nositeľmi (tu je problém hodnoty života veľmi komplikovaný)

- Otázka hodnoty života je mimoriadne aktuálna v oblasti bioetiky
- mnohí autori interpretujú hodnotu života vo vzťahu k jeho nositeľovi
- najznámejší: Peter Singer, John Harris
- názory sú však veľmi diferencované

Klíčový problém:

Jestvujú kritériá, prostredníctvom ktorých možno súdiť o hodnote života?

Singerova odpoveď:

Áno – preferencie osoby

Každý život, ktorý zvyšuje množstvo dobra vo svete, je hodnotný.

Kritériá osoby podľa Singera

sebauvedomenie, myslenie a inteligencia

sebaovládanie

zmysel pre budúcnosť

zmysel pre minulosť

schopnosť vzťahovať sa k iným

záujem o ostatných

komunikácia

zvedavosť

Príklady konkrétnych otázok:

- Ako vieme, že život novorodenca je hodnotný a nemala by o ňom rozhodovať matka, či spoločnosť (resp. záujem matky či spoločnosti)?
- Kto a na základe akých kritérií môže rozhodnúť o hodnote života zomierajúceho pacienta?

Podľa Singera: rozhoduje podpora či zmarenie preferencií tých, ktorých sa rozhodnutia dotýkajú.

Harris navrhuje iný postup:

- vypracovať univerzálnu etickú teóriu zahrnujúcu odpoveď na kľúčovú otázku "kedy je ľudský život hodnotný".
- aplikovať túto všeobecnú teóriu na jednotlivé kontroverzné prípady a tak dospieť k ich riešeniu
- HARRIS, J. *The Value of Life. An Introduction to Medical Ethics*. London and New York: Routledge 1985

- Klúčovým prvkom prvej úrovne Harrisovej reflexie nie je otázka, kedy začína (a prípadne kedy končí) ľudský život, ale kedy začína byť ľudský život hodnotný (valuable).
- pre hodnotný život vymedzuje pojem osoby: „osoba je ľubovoľná bytosť, ktorá nesie eticky relevantnú vlastnosť, ktorá ju robí hodnotnou“.

Vymedzenie osoby je funkcionálne:

- osoba je bytosť, ktorá je obdarená určitou minimálnou formou vedomia seba samého a racionality, takže je schopná nazerať na seba ako na pretrvávajúci subjekt vedomia, vnímať seba samého ako mysliaci subjekt situovaný v rôznych bodoch priestoru a času.

Čo robí jej život hodnotným?

Na túto otázku odpovedá každý človek inak. Spoločným nie je obsah, ale fakt, že ľudia majú kapacitu podať určité vymedzenie hodnoty svojho života, sú schopní hodnotiť a želať si pokračovanie svojho života.

Pokiaľ nie je hodnotný každý ľudský život, aký ľudský život je hodnotný?

Čo robí ľudský život hodnotným a hodným morálnej ochrany?

Harrisova odpoveď:

Schopnosť človeka svoj život hodnotiť.

- Život je hodnotovo neutrálny a príslušný etický náboj získava len vďaka subjektívnej evaluácii subjektu života - ak si niekto praje zomrieť, malo by sa jeho želanie rešpektovať, pretože jeho život získava svoju hodnotu skrze akt hodnotenia; ak si niekto praje žiť, malo by byť jeho pranie rešpektované, pretože jeho život získal aktom hodnotenia svoju zodpovedajúcu etickú hodnotu

- Podstatné ale nie je aktuálne hodnotenie vlastného života, ale zachovanie kapacity tejto činnosti; a ak táto kapacita permanentne zaniká, zaniká aj osoba a dôvody jej morálnej ochrany

- Ak pripustíme ako jediné kritérium schopnosť evaluácie, potom ľudské embryá, fety, novorodenci, komatózni pacienti, pacienti v persistentnom vegetatívnom stave či jedinci v pokročilej fáze neurodegeneratívneho ochorenia nie sú osoby a ich život nemá žiadnu vnútornú hodnotu a preto ho netreba ochraňovať.

- Harris však pripúšťa výnimku:
- V prípade novorodencov proces evaluácie prechádza na ich rodičov, ktorí si môžu želať, aby ich novonarodené dieťa žilo

Harris pracuje aj s argumentáciou vzťahujúcou sa k potencialite:

1. Je zlé usmrtiť potenciálnu ľudskú bytosť
2. Embryo je ľudskou bytosťou
3. Je teda zlé usmrtiť embryo

Uvažuje podobne ako Singer:
Pokiaľ je nejaké X potenciálne Y , neznamená to,
že X je aktuálne Y ,
z toho vyplýva, že sa nemusíme
nevyhnutne správať k X ako keby bolo Y .

Iba osoba má schopnosť hodnotiť vlastný život
Potenciálna osoba k tomu má vlastný potenciál,
ktorý nemusí naplniť.

Rozdiel medzi schopnosťou a potencialitou:
schopnosť nemusí byť aktuálne realizovaná,
ale nič nebráni tomu, aby za určitých
podmienok bola;
potencialita predpokladá určitý
vývoj bytosti, ktorá potenciál nesie

Kritika:

Harris vystupuje z pozície, že nie všetky bytosti majú hodnotný život, ale práve k takému záveru sa prostredníctvom svojej argumentácie dopracováva (pohyb v kruhu)

Schopnosť hodnotiť vlastný život nemôže byť nutnou podmienkou, ale za určitých okolností môže byť postačujúcou podmienkou zaradenia do morálnej komunity, ktorej život chápeme ako hodnotný.